

СТАНОВИЩЕ

ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА НАУЧНАТА СТЕПЕН ДОКТОР НА ИСТОРИЧЕСКИТЕ НАУКИ, НА ДОЦ. Д-Р ИВАН ПЪРВЕВ, ОТ КАТЕДРА “ИСТОРИЯ НА ВИЗАНТИЯ И БАЛКАНСКИТЕ НАРОДИ” НА ИСТОРИЧЕСКИЯ ФАКУЛТЕТ НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”, НА ТЕМА “ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА В НЕМСКИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ СПИСАНИЯ ОТ ХVIII ВЕК (ОТ СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ ДО СВИЦОВСКИЯ МИР, 1699-1791 Г.)”, ОТ ДОЦ. Д-Р РУМЕН ГЕНОВ, ОТ НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Доцент д-р Иван Първев си е създал репутация на изследовател, който не само се отличава с изключително скрупулозна работа с историческите извори, с огромна ерудиция, с голямо майсторство на микро- и макроисторическия анализ, с ясни и определени теоретични позиции. В същото време той е склонен да поема и определени интерпретативни рискове и да предлага неортодоксални интерпретативни структури.

Настоящият дисертационен труд е още една демонстрация на тези качества на д-р Първев и на неговите трайни изследователски интереси към определена научна проблематика. Самата тема на дисертацията е значима, но досега е стояла встрани от центъра на изследователския интерес. Това отчасти се обяснява с обстоятелството, че въпросната тема предполага продължителна и нелека работа с изворите материали. Значимостта на темата се определя и от това, че през изследвания период започват да се определят основни черти на имиджа на страните от европейския Югоизток, на идентичността на съответните народи, в случая през призмата на немскоезичните политически журнали (тези от земите на Свещената Римска империя, без владенията на Хабсбургския дом). Тези списания са не само дневници и коментарни бележки на събитията, но отразяват основни моменти от политическата философия на европейското Просвещение, както и политическия, културен и стратегически интерес на образования германски свят към “новооткривания” регион. Голям интерес представлява характеристиката на немския политически печат в една епоха, когато той не само създава разширяваща се читателска аудитория, но става и фактор за създаването на общественото мнение.

В първата глава (означена с II, Югоизточна Европа като външнополитически проблем, 1700-1789 г., с. 42-293), се разглежда външнополитическия интерес към европейския Югоизток след Карловакия мирен договор от 1699 г., когато османската заплаха постепенно почва да заглъхва, оформя се ново разпределение на силите в Централна и Югоизточна Европа, и се слага началото на изтласкване на османците и разделяне на европейските владения на султана. От особен интерес са анализите и коментарите на страниците на списанията за ситуацията в Османската империя, за политическите събития в имперската столица, на конкретните явления и външнополитическата линия, на военните конфликти (отразени на страниците на редица списания, но най-вече на “Ойропеише Фама”, “Нойе ойропеише фама”; “Ойропеише шаатс-секретариус”; “Политишес журнал” и други).

В глава II. Образите на Югоизточна Европа в немските политически списания от XVIII век (с. 294-353), авторът се издига над представянето на конкретните събития и политическите коментари в съответните списания и се концентрира върху проследяването на процеса на формиране образа на “другата Европа” и нейните обитатели в очите на немските политически анализатори и на техните читатели. На първо място това са османците, които основно се разглеждат в духа на традиционното

противопоставяне, но понякога се приемат и като “европейци”, в рамките на едно ново съдържание на определението за Европа, което тогава почва да се формира. Наред с това се разглеждат тези етнически елементи, които са повече или по-малко видими и познати - албанците, сърбите (расците), черногорците, власите, молдовците, гърците (маниотите), като типология и специфични характеристики. Българите присъстват на страниците на немските политически списания най-често непряко и рядко са назовавани по име, но и тези откъслечни сведения не са лишени от интерес. Православната общност (християните изповядващи “гръцката вяра”), е представена като подтискана от нейните господари маса, като едновременно “друга”, и като противопоставена на османците. Разгледани са и сумарните представи за Югоизточна Европа като етно-географска общност и като обект на имперски стратегии европейските Велики сили. Очертани са и възможни сценарии за решаването на Източния въпрос предлагани на страниците на списанията, било създаване на унитарна държава обхващаща цялата територия на европейския Югоизток, било на отделни държавици, със съответните икономически, политически и военни последици.

В заключението се подчертава, че тематиката свързана с Югоизточна Европа има трайно и самостоятелно присъствие на страниците на немските политически списания през “просветения” XVIII век. Сведенията и коментарите в тях имат определена фактологична стойност сами по себе си, но в много по-голяма степен имат значение за разбирането на процеса на формиране на общественото и политическото мнение. Заедно с това авторът не е склонен да преувеличава мястото и тежестта на югоизточноевропейската тематика в печата на германския свят и посочва, че би било неоснователно да се говори за наличието на някакъв системен “дискурс за Югоизточна Европа”, който би бил сравним, примерно, с “дискурса за Америка” през XVIII век, и особено периода на англо-американския конфликт и създаването на Американската република. Накрая авторът проявява и определено поетично предразположение и умение, като предлага собствен превод на кратък откъс от Гьотевия “Фауст”, в който с една поетична фраза гениално е сумирано общото отношение и настроения на германския свят към югоизточноевропейските проблеми.

Не бих искал да подмина и качествата на дисертацията като научна проза, написана е на ясен, образен и разчупен език, свободен от обичайната скованост на академичните текстове и от излишни наукообразни жаргонизми, с неповторим авторски стил, качества които правят изчитането ѝ естетическо удоволствие. Извън донейде необичайната структура, не бих могъл да направя никакви съществени бележки.

В заключение бих казал, че дисертационния труд доц. д-р Иван Първев има голяма познавателна стойност с конкретния исторически анализ на представянето югоизточноевропейската тематика в немскоезичните политически списания през XVIII век и с теоретичната постановка на механизма на формиране на общественото мнение. С тази дисертация авторът прави съществен принос към изследванията по тази сравнително слабо проучена досега проблематика, така че за това забележително постижение той следва с пълно основание да получи научната степен, за която аспира.

София, 10.09.2011 г.

.....
/доц. д-р Румен Генов/